

Preventivni rad auto škola i lokalne zajednice na otklanjanju uzroka stradanja mladih u saobraćaju

Željko Petrić¹

¹Autosaobraćaj, Brčko, BiH

Rezime: U radu je ukazano na značaj saradnje auto škola i lokalne zajednice u planiranju i realizaciji preventivnih aktivnosti na otklanjanju uzroka stradanja mladih u saobraćaju. Kao neposredni uzrok identifikovano je ponašanje u saobraćaju, odnosno nivo saobraćajne kulture. Kao najsnažniji faktor saobraćajnog vaspitanja predstavljena je porodica. Sistemske pristupom, adekvatnim angažovanjem svih nosilaca prevencije u realizaciji programa prevencije i snažnim uticajem na realizaciju mera u vaspitanju i obrazovanju roditelja i dece, očekuje se da će dati predlog rešenja biti prihvaćen u zajednici kao norma ponašanja.

Ključne reči: Porodica, vaspitanje, saobraćajna kultura

1. UVOD

Bezbednost saobraćaja je jedan od najvećih problema u svim društvenim zajednicama, u svim zemljama sveta. Statistički podaci i analize dešavanja saobraćajnih nezgoda (veliki broj poginulih, teško povređenih ljudi kao i ogromne materijalne štete), zahtevaju da se osmišljeno preduzimaju mere koje će doprineti povećanju bezbednosti u saobraćaju. Značaj i hitnost rešavanja ove problematike je veći imajući u vidu negativan trend sve većeg učešća mladih u saobraćajnim nezgodama. Svaka saobraćajna situacija ima dve komponente: - objektivnu, (sadržaj onoga što učesnik u saobraćaju opaža i registruje kao relevantno za njega i činjenični materijal van njegovog neposrednog opažanja i - subjektivnu komponentu, (koja predstavlja odgovor učesnika na objektivno datu saobraćajnu stvarnost u datoj situaciji. [2].

Logičan zbir ovih odgovora učesnika u saobraćaju kao ličnosti predstavlja saobraćajno ponašanje. Statistički podaci o nezgodama, izrečenim kaznama u prekršajnom postupku i na licu mesta od strane policijskih službenika saobraćajne policije, govore veoma jasno o nivou saobraćajne nediscipline. [4].

Ponašanje uopšte, kao i saobraćajno ponašanje se uči od najranijeg detinjstva, dete svoje biološko ponašanje prilagođava porodičnoj sredini, a zatim sve šire do svog raspona između minimuma koji je neophodan za egzistenciju pojedinca u lokalnoj zajednici. Iz navedenih razloga najsnažniji faktor predstavlja porodica.

2. PORODICA KAO FAKTOR SAOBRAĆAJNOG VASPITANJA

Statistički podaci o strukturi učešća dece u saobraćajnim nezgodama ne pružaju zadovoljavajuću sliku o uspešno obavljenoj vaspitnoj ulozi naše prosečne porodice u oblasti saobraćaja. Pre polaska u školu mnoga deca već znaju slova i ponekad da tečno čitaju, dok o oblasti u saobraćaju nemaju ni osnovnih pojmova. Vredi napomenuti da na saobraćajnu pismenost dece nemaju nikakvog uticaja one stotine hiljade očeva i majki vozača, koji u osnovi predstavljaju značajnu snagu realizacije saobraćajnog vaspitanja. Ono što se može prihvatiti kao problem predstavlja sistem zabrana i zastrašivanja od strane porodica, a ne sistem proučavanja i prakse na saobraćajnim površinama. Naša deca suviše kasno ulaze u saobraćajnu stvarnost. [1].

Postavlja se pitanje na kom mestu stvarati saobraćajno savremenog građanina?

Pre svega u porodici. Vaspitanje u porodici treba da bude prvi korak u stvaranju saobraćajno kultivisanog i disciplinovanog građanina. Danas u porodicama žive stotine hiljada roditelja vozača amatera i profesionalaca. Saobraćajna sigurnost nije samo vaspitanje dece već i odraslih. Akcentirajući obavezu roditelja kao vaspitača dece za saobraćaj istovremeno akcentiramo i vaspitanje odraslih na isti način kao što roditelji tokom prvih razreda osnovne škole obnavljaju gradivo u radu sa decom ili čak i uče predmete svoje dece u želji da isti budu uspešniji. Ko će i kako dati osnovne elemente saobraćajne kulture? U prvom redu majke, odnosno roditelji kroz priču, igru, šetnju koje pružaju mogućnost za saobraćajnu praksu uz pomoć roditelja, škole, zdravstva, okruženja

3. ZADATAK I ULOGA AUTO ŠKOLA NA PREVENTIVNOM RADU NA OTKLANJANJU UZROKA STRADANJU MLADIH U SAOBRAĆAJU

Prateći iskustva inostranih auto škola, pre svega onih koje već duže razvijaju i primenjuju partnerstvo u radu sa lokalnom zajednicom, primenom ovog modela u radu zadatak preventivnog rada auto škola i lokalne zajednice na otklanjanju uzroka stradanja mladih u saobraćaju predstavlja jedan od koraka razvijanja poverenja građana u auto škole.

Imajući u vidu da je glavni kjuč ovog koncepta zajednički rad, odnosno partnerstvo, prevencija i problemski orijentisan rad, suština je da sa građanima utvrđuju bezbednosni probleme i da ciljano i zajednički dolaze do rešenja. U ovom konceptu rada auto škola mora da bude zainteresovana za sledeće elemente: - edukaciji građana, - planiranju programa preventivnog rada, - efikasnosti u radu, - sistemskom rešavanju problema, - stvaranju modela realizacije projekta vaspitanja i - doslednoj realizaciji zacrtanih zadataka. [1].

Građani u ovoj realizaciji ne bi smeli da auto škole doživljavaju na dosadašnji način. Oni moraju biti partneri u eliminisanju iznetih problema i realizaciji projekta vaspitanja.

Veliki broj natpisa u štampi i publikacijama na temu bezbednosti mladih bez sumnje su imali svoj značaj, i ako su oni uglavnom načelno tretirali mesto i ulogu pojedinca i njegove svesti u rešavanju ove problematike.

Razne kampanje realizovane od strane saobraćajne policije, takođe su doprinele određenim poboljšanjima, ali se smatra da su rezultati preduzetih mera kratkog daha bez održavanja neophodnog kontinuiteta.

Kontinuiranim radom auto škola neophodno je:

- ukazivati na mogućnost uticaja građana ili njegove konkretne aktivnosti na rešavanju uočenih saobraćajnih problema,
- ukazati na potrebu povezivanja i zainteresovanosti za probleme sa kojima se sreću škole u oblasti bezbednosti saobraćaja,

- zainteresovati ih za organizovan rad u partnerstvu na saobraćajnom obrazovanju i vaspitanju odraslih.

Rad sa odraslima je najsloženiji i najteže ga je realizovati iz više razloga, jer ne postoje psihološke grupe, koje su već uključene u obrazovni proces.

Dakle neophodno je formirati obrazovne grupe koje će savremenim edukativnim pristupom uticati na:

1. Roditelje, i istima pomoći da stupe u odgovarajući odnos sa decom,
2. Nastavnike razredne nastave i informisati ih o svojim aktivnostima i uskladiti programske sadržaje i podsticati ih na istraživanja o efikasnosti nastavnog rada na saobraćajnom obrazovanju i vaspitanju mladih.
3. Zdravstvene radnike, ukazati na značaj rada u saobraćajnoj preventivi, i značaj savetovanja pacijenata kod kojih uočavaju promene koje mogu direktno da utiču na bezbedno učešće u saobraćaju,
4. Lokalna sredstva informisanja, sa ciljem informisanja o saobraćajnim problemima i realizacijom koncepta podsticanja angažovanja pojedinca ili grupa građana na upoznavanju i rešavanju konkretnih saobraćajnih problema.

4. PROGRAMI PREVENCIJE

Pretpostavka za uspeh preventivnih aktivnosti u jednoj sredini je da te aktivnosti, nakon detaljnih analiza i upoznavanja uslova pod kojima treba da se ostvaruju, budu uobličene i usklađene celine, odnosno programe, čijim će doslednim sprovođenjem biti obuhvaćene sve ciljne grupe na koje se želi uticati. Razradi programa preventivnih aktivnosti poklanja se dosta pažnje u praksi pojedinih zemalja koje čine nešto ozbiljnije napore da preduzmu korake koje bi dovele do promene i poboljšanja stanja bezbednosti mladih u saobraćaju. Takav slučaj je sa Švedskom, Norveškom, a može se zapaziti i u Engleskoj i Americi. Očigledno je da svaka mera preventivnog karaktera koja se preduzima izvan programa kao celina i bez dovoljno sistematičnosti i odlučnosti nema izgleda na konačan uspeh [4].

Drugi značajan momenat je da svi programi prevencije budu razrađeni na taj način da se međusobno uzajamno povezuju, odnosno da proizilaze jedan iz drugog.

Programi prevencije obuhvataju i zakonske mere i sankcije kao nerazdvojni sastavni deo svakog sistema prevencije. Najznačajniji nosioci preventivnih aktivnosti mogli bi da budu svrstani u nekoliko grupa zavisno od načina na koji ostvaruju svoje akcije i područja na kojem deluju:

- policija,
- porodica,
- škola i druge vaspitne ustanove,
- centri za obuku vozača-auto škole,
- sredstva javnog informisanja,
- zdravstvene i tehničke službe itd.

Program prevencije mora da sadrži mere koje će vremenom uticati na poboljšanje ključnog faktora saobraćajnog vaspitanja - porodice.

Dakle nesumnjivo je da se nivo bezbednosti može ostvariti preduzimanjem sledećih mera:

- merama u procesu vaspitanja i obrazovanja roditelja i njihovim obavezama za naslednim vaspitanjem dece, i
- merama u procesu vaspitanja i obrazovanja dece.

a) Mere u vaspitanju i obrazovanju roditelja

U predškolskom uzrastu uticaj roditelja je intezivan i vrlo značajan, ali je akcije u njihovom vaspitanju i obrazovanju teško organizovano sprovesti, osim ako se te aktivnosti ne usmere na rad obrazovnih grupa građana i policije, kao i ostalih nosioca prevencije. Posmatrano u odnosu na sve druge mere, možemo konstatovati da u ovoj grupi mera do sada nije posvećivana puna pažnja. Poznato je da deca u jednom svom periodu razvoja često imitiraju svoje roditelje i vrlo dobro zapažaju njihovo ponašanje na ulici i u saobraćaju. [1].

U vreme polaska dece u školu, neophodno je roditeljima ukazati na značaj njihovog ponašanja na ulici, posebno kada prate decu u školu. Roditelje treba uključiti i na izradu i razradu bezbednih koridora (slikom, mapom) i postupanja dece u konkretnim situacijama, jer na taj način deca mogu da steknu neophodna iskustva u kretanju. [1].

b) Mere u vaspitanju i obrazovanju dece

Mere u vaspitanju i obrazovanju dece mogu se sprovesti u predškolskom i školskom uzrastu. Mora se priznati da se mere u vaspitanju i obrazovanju dece u predškolskom uzrastu ili veoma malo primenjuju ili se uopšte ne primenjuju. Dečje igračke i igre sa sredstvima transporta imaju veoma veliku svrhu, ako se dete nauči nečemu za sebe, nečemu što će mu koristiti u svom životu. Pored praznih priča roditelja o specijalnim modelima vozila mi u dečji svet projektujemo naše snove ne imajući u vidu da dete prvo sazna, a zatim i primeni svoja znanja u saobraćajnom ponašanju. Saobraćajni znaci kao igračke i saobraćajne igre za decu skoro da i ne postoje, a igre u parkovima koji se mogu nazvati mali saobraćajni svet su veoma retke: ovi prostori za igru na našem području i ne postoje. Ukratko saobraćajno vaspitanje koje pružaju nabrojani nosioci preventive ne zadovoljava.

5. ZAKLJUČAK

Poznato je da je neki problem rešen tek kada je to rešenje prihvaćeno u zajednici kao norma ponašanja. Osnovno vaspitanje mladih kao norma ponašanja započinje u porodici, što će se kasnije nastaviti u školi. Vaspitanje u porodici treba da bude prvi korak u stvaranju saobraćajne kulture.

Ovoj problematici je neophodan programski pristup. Personalni računar kao nezaobilazno učilo današnjice pruža velike mogućnosti za učenje kroz igru. Stvaranjem programskih igrica sa tematikom osnovnih znanja u saobraćaju, dete kroz igru nesvesno upoznaje programske sadržaje.

Koliko je neophodno vremena za stvaranje jedne igre koja će postati tradicionalna sa pravilima igre koja će podsećati na put od kuće do škole, i sa opasnostima koje se dešavaju i u stvarnom svetu (na pešačkom prelazu, na kolovozu, itd). Ostavimo mesta i vremena i za takmičenje roditelja i dece u saobraćaju.

Porodična takmičenja koja će podstaći i dati kolektivnu stimulaciju. Sve ovo izneto u ovom radu predstavlja pokušaj ostvarenja vizije za koju se očekuje da će u narednom periodu imati svoju realizaciju.

Pod pretpostavkom da se između nosioca prevencije uspostave čvrste uzajamne veze i trajna saradnja, tako da se iz delatnosti svakog od njih dobije učinak koji se uklapa u jednu celinu, u dogledno vreme bi moglo da dođe do značajnih poboljšanja u oblasti bezbednosti saobraćaja mladih.

LITERATURA

- [1] Vujanić, M., Lipovac K. i dr: BEZBEDNOST DECE U SAOBRAĆAJU U BEOGRADU (studija), CIBS, Saobraćajni fakultet, Beograd, 1999.

- [2] Inić, M.: BEZBEDNOST DRUMSKOG SAOBRAĆAJA
- [3] Jovanov, G., Ivković G., UTICAJ PRIMENE ŠKOLSKIH TAKSI VOZILA ZA BEZBEDNOST DECE U SMEDEREVU, Vrnjačka Banja, 2005.
- [4] 4.Jovanov G., Preventivni rad policije i lokalne zajednice na otklanjanju uzroka stradanja mladih u saobraćaju“, Seminar "ULOGA LOKALNE ZAJEDNICE U BEZBEDNOSTI SAOBRAĆAJA" Saobraćajni fakultet, Beograd, 2007.